

УДК 021.89:027.54:327

Олена Воскобойнікова-Гузєва,

провід. наук. співроб. ІБД НБУВ,

канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

РОЗВИТОК БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Статтю присвячено аналізу особливостей розвитку вітчизняної державної бібліотечної політики, зокрема в аспекті законодавчого забезпечення. Особливу увагу приділено необхідності закріплення за бібліотечною діяльністю чільного місця в системі єдиної інформаційної політики, відповідно до Керівних принципів бібліотечного законодавства й бібліотечної політики в Європі (2000 р.) і пріоритетів базової моделі національної інформаційної політики ЮНЕСКО (2010 р.).

Ключові слова: бібліотечне законодавство, державна бібліотечна політика, національна інформаційна політика.

Питання вироблення консолідованої стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери, яке порушувалося автором у багатьох попередніх публікаціях [3–5], тісно пов'язане із сучасним розумінням поняття державної бібліотечної політики, перспективами її розвитку й реалізації, особливо в контексті адаптації, запропонованої у 2010 р. світовій спільноті базової моделі національної інформаційної політики [15]. Розроблені автором модернізаційні моделі розвитку (ММР) відпрацьовуються з метою визначення перспективних напрямів удосконалення бібліотечно-інформаційного комплексу (у напрямі технологічної, соціальної та інституційної модернізації), збагачення його завдань і функцій у контексті переходу до знаннєвого, інформаційного суспільства (які забезпечуються ідеологічною, інноваційною та інвестиційною складовими ММР) і мають на меті отримати кінцевий результат у вигляді досягнення «світового стандарту» всіх напрямів бібліотечно-інформаційної діяльності. Тому особливого значення набуває врахування пріоритетів і стратегій національної інформаційної політики як можливого теоретичного підґрунтя складової «світового стандарту» галузевої стратегії розвитку.

Використовуючи методи системного аналізу, ми прослідкували чіткий взаємозв'язок і взаємозалежність між ММР суспільного розвитку –

ММР соціокультурної сфери – ММР бібліотечно-інформаційної галузі – ММР окремої бібліотечно-інформаційної установи. Так само, як існує на сьогодні й чіткий зв'язок і взаємозалежність між світовою інформаційною політикою, національною інформаційною політикою і державною політикою у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності.

Науковим підґрунтям вивчення особливостей розвитку державної політики у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності на пострадянському просторі можна вважати монографічні роботи Л. Дубровіної та О. Онищенко [6] (окреслено здобутки в царині законодавчого забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності в Україні на новому етапі розбудови бібліотечної справи в 1990-х роках ХХ ст.), Є. Кузьміна [11] (розглянуто феномен державної бібліотечної політики як векторну суму впливу держави і суспільства в межах реалізації освітньої, культурної, інформаційної політики тощо), В. Пашкової [17] (висвітлено аспект внеску професійних асоціацій у розробку й удосконалення бібліотечно-інформаційного законодавства), Є. Фенелонова [26] (порушується питання про необхідність створення оновленої концепції організації і функціонування бібліотечної справи), які доповнюються публікаціями Т. Вилегжаніної [2], Н. Ігумнової [7, 8], Т. Ківшар [10], Т. Манілової [13], Л. Нікіфоренко [16], Т. Прокошевої [23] та інших дослідників і організаторів бібліотечної справи.

На межі ХХ і ХХІ ст. феномен державної бібліотечної політики як суспільного явища, на думку Є. Кузьміна, ще залишався маловивченим, якщо не сказати, що не вивченим узагалі [11, с. 30], проте вже розглядався автором як векторна сума державного впливу на галузь з різних сфер і ґрунтувався на результатах багаторічного цілеспрямованого аналізу бібліотечної справи як комплексної соціально-культурної системи, що виконує цілий ряд соціальних функцій. Згодом автор зазначив, що глобальна інформатизація, зміни суспільної формації і процеси регіоналізації привели до формування нової парадигми розвитку бібліотечної справи, посилення ролі бібліотек у забезпеченні інформаційної і культурної цілісності країни. Трансформація системи функцій бібліотек, детермінована соціально-економічним розвитком суспільства, стала основою зміни орієнтирів і механізмів формування і реалізації державної бібліотечної політики [12]. Проведені дослідження продемонстрували, що цілеспрямована державна політика – лише одна зі складових усієї суми впливу держави і суспільства на бібліотеки. Державна бібліотечна політика (ДБП) є складною інтегральною функцією політики, що проводить держава в різних суспільних сферах. Головним завданням ДБП

у перехідний період стає модернізація бібліотек на основі інформаційних технологій у руслі загальносвітових тенденцій розвитку інформаційного суспільства, що дає змогу послабити негативний фактор зростаючих регіональних відмінностей у якості та змісті бібліотечного обслуговування населення і ресурсного забезпечення бібліотек.

Однією з важливих складових формування ДБП є фахове усвідомлення шляхів розвитку галузі, особливо сформоване на рівні професійних об'єднань, асоціацій тощо. В. Пашкова, розглядаючи внесок бібліотечних асоціацій у розробку й удосконалення бібліотечно-інформаційного законодавства, в організацію та управління бібліотечною справою, в історичну ретроспекцію, зазначає, що наприкінці ХХ ст. у багатьох країнах, зокрема пострадянських, діяльність книгозбірень розглядалася в рамках бібліотечної політики [17, с. 196]. У колишньому СРСР бібліотечна політика здійснювалася лише органами партійної і державної влади відповідно до централізованої системи керування, тому вона була виключно державною. Проте, як уже зазначалося, соціально-політичні перетворення 1990-х років ХХ ст. почали змінювати парадигму бібліотечної політики. Виникли професійні громадські об'єднання, проблеми формування і реалізації бібліотечної політики стали предметом професійної дискусії. Однак, як зазначає дослідниця, і на початку ХХІ ст. бібліотечна політика в Україні має виключно державну складову, попри спробу українських бібліотечних асоціацій впливати на посилення їх ролі.

Питанню законодавчого забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності Україні на новому етапі розбудови бібліотечної справи у 1990-ті роки ХХ ст. присвячено багато уваги і в монографічному дослідженні Л. Дубровіної та О. Онищенка. Важливою умовою розвитку бібліотек та бібліотечної справи авторами визначено «створення правового простору для розвою культури та, відповідно, Основ законодавства України про культуру (1993)» [6, с. 448]. У цей період законодавче забезпечення бібліотечної галузі зазнало фундаментальних змін, воно починає розвиватися в комплексі законів про культуру, про бібліотеки і бібліотечну справу, про обов'язковий примірник, про доступність інформації та інших нормативно-правових актів, міжнародних угод, ратифікованих Верховною Радою України, де бібліотека розглядається як фактор історико-культурного середовища [6, с. 448–449]. Бібліотечно-інформаційні установи стають складовими національної системи науково-технічної інформації і формування довідково-інформаційних фондів, відповідно, на них поширюється і законодавство в галузі інформації: Закон України «Про інформацію» (1992) та Закон України «Про

науково-технічну інформацію інформаційного фонду України» (1993). Уперше за історію України приймаються окремі закони: «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995) (на сьогодні діє зі змінами й доповненнями 2000 і 2009) [20–22] і Закон України «Про обов'язковий примірник документів» (1999). Прийняття цих законів створило нові умови для розвитку бібліотек, Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» було визначено статус бібліотек, правові та організаційні засади їхньої діяльності, спрямованої на реалізацію прав громадян на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної і світової культури, науки, освіти, що зберігається в бібліотечних фондах.

Державній політиці в галузі бібліотечної справи присвячено ст. 4 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [20], де, зокрема, зазначено, що держава підтримує бібліотечну справу та її розвиток шляхом гарантованого фінансування бібліотек, пільгової податкової, кредитної та цінової політики; фінансує створення інформаційних мереж і телекомунікаційних систем для інформаційного обміну, входження у світові глобальні комп'ютерні мережі, об'єднання та забезпечення доступності розподілених бібліотечних ресурсів різними засобами, інтеграцію бібліотек України у світовий інформаційний простір; координує діяльність бібліотек усіх форм власності; забезпечує розвиток бібліотечного обслуговування соціально незахищених верств населення; розробляє програми розвитку бібліотечної справи й забезпечує їх цільове фінансування; створює умови для міжнародного співробітництва бібліотек. Як бачимо, чи не половина задекларованих напрямів реалізації державної бібліотечної політики стосується питань «світового» інтеграційного розвитку, будь то входження вітчизняних бібліотечно-інформаційних установ у загальний національний/світовий інформаційний простір, міжнародне співробітництво чи підтримка створення інформаційних мереж і систем.

Завдання формування єдиної державної політики щодо бібліотечної справи в Україні (ст. 4 вищезгаданого Закону) покладено на спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері культури, наразі на Міністерство культури і туризму України. І його реалізація, як видно з публікації різного періоду [16, 23], має як здобутки (усталення законодавчої бази, проектний розвиток за рахунок участі в міжнародних ініціативах і програмах), так і недоліки, пов'язані з багатьма чинниками – від нескординованості фахових дій, недостатнього державного усвідомлення ролі й місця бібліотек у розвитку сучасного суспільства, побудованого на інформації та знаннях, і як результат, недофінансування державних фахових програм і проектів [5].

Отже, слід зазначити, що й до сьогодні залишається актуальною пропозиція Т. Ківшар щодо необхідності утворення центрального органу державної виконавчої влади – Національної ради з питань бібліотечної політики при Кабінеті Міністрів України [10, с. 28]. До функцій ради дослідницею пропонувалося віднести здійснення експертизи бібліотечної нормативно-правової документації міжвідомчого рівня, формування вимог до бібліотечної статистики, визначення ролі бібліотек у національній інформаційній політиці. До її складу мали б увійти представники тих міністерств, що мають у своєму підпорядкуванні бібліотеки, директори національних, державних, галузевих бібліотек, провідні науковці, представники бібліотечних громадських організацій, незалежні експерти. Аналогічна думка висловлювалася й розробниками Концепції розвитку бібліотечної справи в Україні у 1992 р. [9]. Умовою ефективного формування єдиної бібліотечної політики та усунення міжвідомчих бар'єрів вважалося створення з числа діячів культури, науки, народної освіти й провідних бібліотечних фахівців Української бібліотечної ради як координаційного й консультативного органу при уряді республіки.

У контексті нашого дослідження важливою є думка Т. Вилегжаніної, що «бібліотечна політика має визначати стратегічні цілі, конкретні дії та терміни їх реалізації» [2, с. 4]. Одна з таких стратегічних цілей – кооперація бібліотек різних типів і форм власності у вигляді некомерційного партнерства й консорціумів, що необхідно було б закріпити в новій редакції Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу». Оскільки країна перебуває в стадії формування ринку інтелектуальної власності, це ставить перед бібліотечною спільнотою проблеми, пов'язані із захистом авторських прав, законодавчим захистом діяльності бібліотек щодо електронної доставки документів, формування фондів електронних публікацій тощо.

Державна бібліотечна політика, розробка законодавчої бази – постійна робота бібліотек і бібліотечних асоціацій і на міждержавному рівні, тому слід згадати Модельний бібліотечний кодекс. Від початку формування у 1990-х роках ХХ ст. Євразійського спільного бібліотечного простору розпочався складний процес розробки правових норм, зводу законів, міждержавних багатосторонніх і двосторонніх угод. Безумовна тогочасна неповнота нормативно-правового регулювання бібліотечної справи в країнах СНД істотно заважала розвитку бібліотечної діяльності. З огляду на ці обставини, починаючи з 1994 р. Бібліотечною асамблеєю Євразії розроблявся Модельний бібліотечний кодекс для держав-учасниць СНД (МБК), вихід якого передбачався у вигляді збірки предметно-

орієнтованих законодавчих актів, які в подальшому було б можливим доповнювати необхідними нормативними документами, підзаконними актами тощо. МБК повинен був сприяти прискоренню і полегшенню консолідованого входження національних бібліотечних систем у світове співтовариство, активізації впровадження інформаційно-комунікативних технологій.

До основних цілей МБК розробниками було віднесено побудову національних бібліотечних систем, що взаємодіють між собою; формування бібліотечно-інформаційних фондів у національних та міжнародних інтересах; обмін документами і видавничою продукцією, забезпечення збереження і доступності книжкових пам'яток, а також формування баз і банків даних, електронних каталогів і бібліотек відповідно до можливостей телекомунікаційних мереж на світовому й регіональному рівнях [8, с. 172].

Нова редакція МБК [14], прийнята на пленарному засіданні Міжпарламентської асамблеї СНД у листопаді 2003 р., охоплює законодавче й нормативне забезпечення всіх основних напрямів бібліотечної діяльності від формування національних бібліотечно-інформаційних фондів і національної системи бібліотек, регіональних та міжнародних зв'язків, регламентації діяльності національних і публічних бібліотек, а також важливіших процесів – збереження й доступності рідких фондів, інформатизації бібліотечної діяльності.

Таким чином, загальна структура МБК для держав-учасниць СНД містить чотири частини і сім розділів. Розділ 1 ч. 1 формулює загальні положення, а саме: поняття і призначення бібліотечного кодексу, співвідношення національного й міжнародного бібліотечного права, основні поняття тощо. Ч. 2 містить два основоположні законодавчі акти – «Про бібліотечну справу» та «Про обов'язковий примірник», ч. 3 містить модельні закони: «Про національну бібліотеку» та «Про публічну бібліотеку». До останньої, ч. 4 увійшли закони «Про книжкові пам'ятки» і «Про бібліографічну машиночитану інформацію».

І тут слід зазначити, попри безумовну цінність усіх запропонованих законодавчих актів, важливість для розвитку національних бібліотечно-інформаційних систем прийняття Закону «Про національну бібліотеку». Адже в більшості зарубіжних країн діють спеціальні закони про статус, повноваження, завдання і напрями діяльності національних бібліотечно-інформаційних установ. Зокрема, і початок 2000-х років відзначився оновленням цього спектра законів у світі, про що говорить Королівський указ 2002 р. про Національну бібліотеку Бельгії, Закон про Національну бібліотеку Нової Зеландії, Закон про створення об'єднаних Національної

бібліотеки та Архіву Канади 2004 р. [1, с. 121]. Розробники МБК свого часу простежили динаміку впливу модельного Закону «Про національну бібліотеку» на нормативно-законодавче забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності в країнах СНД [7] і зазначили, що на його основі розроблялися положення, статuti, інші документи, що регламентують діяльність національних і паранаціональних бібліотек. За відомостями на кінець 2002 р. у Білорусі проект закону був представлений до парламенту, у Киргизстані почали його розробку. У Росії в цілому ряді суб'єктів Федерації було прийнято закони про національну бібліотеку. На підставі модельних законів «Про національну бібліотеку» та «Про бібліотечну справу» в Азербайджані й Казахстані було затверджено положення про національні бібліотеки. У 2001 р. уряд Російської Федерації затвердив статuti Російської державної бібліотеки й Російської національної бібліотеки.

Саме в цей період, на початку 2004 р., з урахуванням загальноприйнятих вимог і специфіки власної багаторічної діяльності, науковим колективом Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського готувався проект відповідного законодавчого акта, який мав визначати статус, правові, організаційні і фінансові засади функціонування і розвитку НБУВ як головного науково-інформаційного центру держави. На жаль, закон не було прийнято. Так само залишився на рівні проекту закон «Про концепцію розвитку інформаційно-бібліотечної справи в Україні» (розробники: В. Шкляр, В. Вергунов, В. Дерлеменко, О. Москаленко, В. Ковбасюк) (2004 р.). Проте на сьогодні, коли в бібліотечно-інформаційній системі України за умов відсутності цілісної концепції або стратегії розвитку [3] за 20 років статус національних отримали вже сім бібліотек (Національна парламентська бібліотека України, 1993; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 1996; Національна бібліотека України для дітей, 2003; Національна наукова медична бібліотека України, 2006; Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника, 2008; Національна історична бібліотека України, 2009; Одеська національна Ордена дружби народів наукова бібліотека ім. М. Горького, 2009), виникає нагальна потреба прийняття відповідного законодавчого акта, оскільки лише окремої статті в загальному законі вже недостатньо (ідеться про ст. 7 «Національна бібліотека України» Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»).

Початок ХХІ ст. також позначився виробленням спільних загальносвітових підходів щодо розвитку бібліотечного законодавства й національної бібліотечної політики. Концентровано цей процес можна втілити в гасло – «від державної бібліотечної політики – до національної інформаційної».

У цьому контексті слід відзначити два міжнародні документи, що, хоча й мають рекомендаційний характер, у найближчій перспективі визначатимуть напрями й складові розвитку вітчизняної національної політики у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності.

Зокрема, Керівні принципи бібліотечного законодавства та бібліотечної політики у Європі [(Рада Європи / EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations)], погоджені Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛІА) та прийняті в січні 2000 р. Виконавчим комітетом EBLIDA, розглядаючи роль бібліотек у національній книжковій та інформаційній політиці, визначають, що бібліотечне законодавство й національна бібліотечна політика повинні забезпечувати необхідний юридичний статус і професійну базу бібліотекам усіх типів у межах єдиної інформаційної політики; забезпечувати оптимальне співвідношення загальних принципів і окремих нормативів у документах, що регламентують діяльність бібліотек; закладати основу взаємодії бібліотек з іншими представниками «книжкової спільноти», а також з усім світом людських знань; гарантувати вільний доступ до інформації всім громадянам. Цей принцип поширюється на всі типи інформаційних носіїв, у тому числі й на інформацію, доступну в електронному вигляді в Інтернеті; виокремлювати бібліотечну діяльність як необхідний інструмент підтримки й розвитку демократії. Крім того, центральні й місцеві органи влади мають забезпечувати належні організаційні, економічні та управлінські механізми для виконання цієї функції, а також для закріплення за бібліотечною діяльністю гідного місця в національній інформаційній політиці; пропонувати комплекс високоефективних заходів з удосконалення діяльності бібліотек різних типів [24].

Стосовно бібліотечних послуг, у Керівних принципах зазначається, що технічні вимоги й стандарти, що мають відношення до телекомунікацій, електронних мереж і пов'язаного з ними обладнання, повинні застосовуватися якнайширше з метою забезпечення національного й міжнародного обміну інформацією. Зростаюче виробництво й поширення інформаційних матеріалів в електронному вигляді долає межі між традиційними видами й категоріями бібліотек. Бібліотеки й бібліотечні мережі, незалежно від джерел свого фінансування, зобов'язані обслуговувати як безпосередньо власних читачів, так і все суспільство в цілому.

Тому у 2012 р. велике занепокоєння ІФЛІА та EBLIDA викликала торгова угода з боротьби з контрафакцією (ACTA). Було прийнято спеціальну заяву [27], у якій депутатів Європарламенту закликали не підтримувати

прийняття АСТА, і зазначалося, що бібліотеки тісно пов'язані із системами національного й міжнародного авторського права, відіграють важливу культурну роль як у збереженні, так і в наданні доступу до інформації, яка перебуває під дією авторського права або є суспільним надбанням. Бібліотеки та інформаційні фахівці розуміють і поважають ту роль, яку відіграє авторське право у створенні та поширенні інформації по всьому світу й роблять акцент на дотриманні авторських принципів і правил. Вони розуміють, що авторське право має забезпечити справедливий і вигідний баланс між потребами користувачів інформації і суспільством у цілому та комерційні імперативи створювачам і контент-провайдерам. ІФЛА та EBLIDA ще раз привернули увагу до проблем бібліотечної спільноти, оскільки зазначена угода отримала розвиток за межами існуючих в інформаційній політиці рамок нормотворення, не погоджуючи її із Всесвітньою організацією інтелектуальної власності. Як зазначається у зверненні, АСТА підриває базові основи авторського права й не розглядає з належною увагою захист широких прошарків суспільства в аспекті рівного доступу до знань і культурних здобутків. Цифрові технології пропонують громадянам новий засіб доступу до інформації, і ІФЛА та EBLIDA вважають, що збалансованість інтересів у межах дотримання авторського права необхідна, з тим щоб була можливість скористатися всіма перевагами цифрової революції. Цей факт ще раз підкреслює глобальний взаємозв'язок між інформаційною та бібліотечною політикою, державною і міжнародною тощо.

Значущим символом початку нового тисячоліття названо «національну інформаційну політику», універсальну модель якої підготовлено в рамках Програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх» з метою сприяння вироблення державами-членами ЮНЕСКО рамок національної політики й стратегії побудови інформаційного суспільства.

Представлена в окремому виданні базова модель національної інформаційної політики (НІП) [15] розроблена відповідно до Стратегічного плану Програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх» на 2008–2013 рр. [25], схваленого Виконавчою радою ЮНЕСКО, під керівництвом і за підтримки міжкурядової ради Програми, з урахуванням загального обговорення онлайн.

Пріоритетами при розробці рамок НІП і стратегії у сфері знань було визначено інформацію для розвитку; інформаційну грамотність; збереження інформації; інформаційну етику; доступність інформації. Запропоновано триєдину мету реалізації НІП [15, с. 14]. Це, по-перше, демократизація доступу, яка передбачає надання всім засобів доступу до інформації та ІКТ і їх використання задля забезпечення прав громадян, з метою

сприяння освіти, місцевому розвитку, викорінення бідності, досягнення рівності полів, цифрової інклюзивності, загальному доступу, суспільній прозорості та ефективності, а також партисипативному правлінню.

Також мета полягає в розвитку здібностей, і її досягнення включає розробку, підтримку та впровадження стратегій, засобів і методик розвитку здібностей і навичок використання інформації та ІКТ в усіх секторах і прошарках суспільства, на всіх рівнях формальної та неформальної комунікації, сприяючи поширенню можливостей, які забезпечують різні моделі керування інформацією. Зокрема, це передбачає нарощування потенціалу у сфері науково-технічних інновацій для створення власних знань, а також для створення національного контенту урядовими установами й місцевого контенту різними соціальними групами.

Третя з визначених цілей полягає в забезпеченні відповідних законодавчих і нормативних рамок і передбачає створення необхідних норм і приписів, що гарантують громадянам право на інформацію; сприяння використанню інформації та ІКТ за рахунок діяльності відповідних законодавчих органів, створюючи належне стабільне правове середовище. Визначені цілі мають слугувати розвитку всіх способів доступу і використання інформації як у традиційному, так і в цифровому форматі.

Досягнення цього комплексу цілей має стати завданням цілого ряду напрямів політики, розробниками запропоновано такі компоненти базової схеми НПП: центральні (політика, стратегія і законодавча база НПП), супутні (промислова та економічна політика, технологічна політика, політика у сфері телекомунікацій, соціальні питання і соціальна політика), об'єднуючим компонентом є наукові дослідження і розробки.

Як зазначається багатьма дослідниками [18, 19], розвиток інформаційного суспільства, стосуючись усіх сфер життєдіяльності, вимагає створення єдиної національної політики, яка не розподіляється на соціально-економічну, інформаційно-технологічну, екологічну або будь-які інші частини. Має бути відпрацьована єдина політика інформаційно-технологічного розвитку країни, що і пропонується вищезазначеною Програмою ЮНЕСКО, і сподіваємося, що її «український варіант» включатиме повною мірою інтереси бібліотечно-інформаційної сфери.

Список використаних джерел

1. *Багрова И. Ю.* Библиотечное законодательство зарубежных стран в конце XX – начале XXI вв.: состояние и проблемы / И. Ю. Багрова // Библиотеки в правовом пространстве. Современные проблемы : сб. ст.

/ РБА, РНБ, Межрегиональный центр библиотечного сотрудничества. – СПб., 2008. – С. 119–123.

2. *Вилегжаніна Т.* Сучасна бібліотека має розвиватися у правовому полі / Т. Вилегжаніна // Бібл. планета. – 2005. – № 2. – С. 4–5.

3. *Воскобойнікова-Гузєва О. В.* Модернізаційна стратегія розвитку вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Бібл. вісн. – 2012. – № 5. – С. 8–19.

4. *Воскобойнікова-Гузєва О. В.* Модернізаційні моделі розвитку бібліотечно-інформаційних установ в період глобалізації: визначення базових складових / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2012. – Вип. 33. – С. 7–30.

5. *Воскобойнікова-Гузєва О. В.* Пріоритети державної політики, програмного і проектного розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Міжнар. наук. конгр. з розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та розбудови інформ. сусп-ва в Україні (Київ, 17–18 листоп. 2011 р.) : тези доп.. – К., 2011. – С. 24–25.

6. *Дубровіна Л. А.* Бібліотечна справа в Україні в ХХ ст. / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2009. – 535 с.

7. *Игумнова Н. П.* Внедрение модельного Библиотечного кодекса в странах СНГ / Н. П. Игумнова // Вестник БАЕ. – 2002. – № 4. – С. 19–20.

8. *Игумнова Н. П.* Законодательство как основа интеграции деятельности библиотек стран СНГ / Н. П. Игумнова // Библиотеки в правовом пространстве. Современные проблемы : сб. ст. – СПб., 2008. – С. 169–178.

9. Концепція розвитку бібліотечної справи на Україні до 2005 р. : проект / М. І. Сенченко (голова наук. колективу) та ін. ; М-во культури України, АН України. – 1992. – 16 с.

10. *Ківшар Т.* Бібліотеки і влада на сучасному етапі / Т. Ківшар // Бібліотека. Інформація. Суспільство : зб. наук. пр. / УБА, Нац. парлам. б-ка України. – К., 1998. – С. 23–29.

11. *Кузьмін Е. И.* Библиотечная Россия на рубеже тысячелетий. Государственная политика и управление библиотечным делом: смена парадигмы / Е. И. Кузьмин. – М. : Либерия, 1999. – 224 с.

12. *Кузьмін Е. И.* Государственная библиотечная политика в России: итоги и перспективы / Е. И. Кузьмин // Науч. и техн. б-ки. – 2003. – № 1. – С. 66–81.

13. *Манилова Т. Л.* Выступление на заседании коллегии Министерства

культуры РФ по вопросу «О реализации проекта Основных направлений деятельности Правительства РФ до 2012 года «Развитие библиотечного дела» / Т. Л. Манилова // Библиотекосведение. – 2010. – № 1. – С. 10–16.

14. Модельный Библиотечный кодекс для государств-участников СНГ (новая редакция). – М. : Пашков дом, 2004. – 64 с.

15. Национальная информационная политика: базовая модель / пер. с англ. – М. : МЦБС, 2010. – 172 с.

16. *Нікіфоренко Л.* Координуюча роль Міністерства культури і туризму України у формуванні і реалізації державної політики в бібліотечній сфері / *Л. Нікіфоренко* // Бібл. планета. – 2009. – № 3. – С. 9–11.

17. *Пашкова В. С.* Національні бібліотечні асоціації, 1876–2008 : монографія / *В. С. Пашкова.* – Х. : Акта, 2009. – 336 с.

18. *Плескач В. Л.* Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні / *В. Л. Плескач* // Міжнар. наук. конгр. «Інформаційне суспільство в Україні» : тези доп. (Київ, 25–26 жовт. 2012 р.). – К., 2012. – С. 53–57.

19. *Полумієнко С. К.* Про деякі питання державної політики розвитку інформаційного суспільства / *С. К. Полумієнко, Л. О. Рибаків* // Міжнар. наук. конгр. «Інформаційне суспільство в Україні» : тези доп. (Київ, 25–26 жовт. 2012 р.). – К., 2012. – С. 42–46.

20. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 25 січ. 1995 р. // Відом. Верховної Ради України. – 1995. – № 7. – Ст. 45.

21. Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» : Закон України від 16 бер. 2000 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2000. – № 23. – Ст. 177.

22. Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» : Закон України // Бібл. планета. – 2009. – № 3. – С. 4–5.

23. *Прокошева Т.* Государственная политика в области библиотечного дела в Украине [Электронный ресурс] / *Т. Прокошева.* – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea98/doc1/doc3.html>. – Загл. с экрана.

24. Руководящие принципы библиотечного законодательства и библиотечной политики в Европе (Совет Европы / EBLIDA) // Информационно-библиотечная сфера: международные акты и рекомендации : сб. справочно-нормативных и рекомендательных материалов / сост. : *Е. И. Кузьмин, В. Р. Фирсов.* – М. : Либерия, 2001. – С. 59–68.

25. Стратегический план программы ЮНЕСКО «Информация для всех» (2008–2013 гг.). – М. : Междунар. центр библ. сотрудничества, 2009. – 48 с.

26. *Фенелонов Е. А.* Социально-экономический анализ библиотечного дела как объекта управления : монография / Е. А. Фенелонов ; Рос. гос. б-ка. – М. : Пашков дом, 2008. – 264 с. – (Б-ка: новые возможности).

27. IFLA and EBLIDA Statement on ACTA and the Importance of Multilateral Multi-stakeholder IP Policy Formation [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ifla.org/publications/ifla-and-ebilda-statement-on-acta-and-the-importance-of-multilateral-multi-stakeholder-ip-policy-formation>. – Title from the screen.